

روابط ساختاری ادراکات والدینی، نیازهای بنیادین روانی و فرسودگی تحصیلی در دانشجویان علوم پزشکی

فرهاد تنهای رشوانلو*، هادی صمدیه، حسین کارشکی، ملیکا منوچهری، مینا علیزاده

چکیده

مقدمه: فرسودگی تحصیلی با خستگی ناشی از الزامات مربوط به مطالعه، حس و نگرش بدبینانه نسبت به مطالب درسی، احساس پیشرفت ضعیف در مسائل تحصیلی، کاهش احساس شایستگی و برخی از نشانگان افسردگی مشخص شده و می‌تواند از عوامل درون فردی و بافتی تأثیر پذیرد. پژوهش حاضر با هدف بررسی روابط ساختاری ادراکات والدینی با فرسودگی تحصیلی دانشجویان با نقش واسطه‌ای نیازهای بنیادین روانشناختی در چارچوب نظریه خودتعیین‌گری انجام شد.

روش‌ها: در این پژوهش توصیفی-همبستگی، جامعه آماری را دانشجویان دوره کارشناسی دانشگاه علوم پزشکی مشهد در سال تحصیلی ۹۶-۹۷ تشکیل دادند. از این جامعه آماری تعداد ۴۰۰ نفر با روش نمونه‌گیری تصادفی چندمرحله‌ای انتخاب شدند. داده‌ها از طریق مقیاس ادراکات والدینی رایبیز (Robbins)، مقیاس ارضای نیازهای بنیادین عمومی گانیه (Gagné) و فرم زمینه‌یابی دانشجویان پرسشنامه فرسودگی تحصیلی مسلش (Maslach) گردآوری شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از شاخص‌های توصیفی و مدل‌سازی معادلات ساختاری بهره گرفته شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با نرم‌افزار آماری AMOS-24 انجام شد.

نتایج: ادراکات از فرزندپروری مادر و پدر به واسطه نیازهای بنیادین روان‌شناختی بر فرسودگی تحصیلی دانشجویان اثر غیرمستقیم و معناداری نشان داد ($P \leq 0/01$). مدل مسیر نیز از برازش مطلوبی برخوردار بوده ($\chi^2/df=2/61$ ، $AGFI=0/91$ ، $GFI=0/95$ ، $CFI=0/96$ ، $NFI=0/93$ ، $TLI=0/94$ ، $RMSEA=0/06$) و می‌تواند ۵۴ درصد از واریانس فرسودگی تحصیلی دانشجویان را تبیین کند.

نتیجه‌گیری: بر اساس یافته‌های پژوهش حاضر به نظر می‌رسد فراهم کردن محیط خانوادگی توأم با حمایت والدین، برقراری روابط گرم و صمیمی و داشتن انتظارات متناسب با توانمندی‌های فرزندان، به ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی و در نهایت ارتقای سازگاری‌های تحصیلی آنان کمک می‌کند.

واژه‌های کلیدی: ادراکات والدینی، نیازهای بنیادین روان‌شناختی، فرسودگی تحصیلی، خودتعیین‌گری، معادلات ساختاری

مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی / اسفند ۱۳۹۸؛ ۱۹(۵۹): ۵۴۲ تا ۵۵۳

مقدمه

فرسودگی، حالتی از خستگی ذهنی و هیجانی است که به واسطه عوامل فشارزایی از قبیل محدودیت زمانی و فقدان

* نویسنده مسؤول: فرهاد تنهای رشوانلو، دانشجوی دکتری روان‌شناسی تربیتی، گروه روان‌شناسی مشاوره و تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران. farhadtanhay@um.ac.ir
هادی صمدیه، دانشجوی دکتری روان‌شناسی تربیتی، گروه روان‌شناسی مشاوره و تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران. hadisamadieh14@gmail.com
دکتر حسین کارشکی، (دانشیار) گروه روان‌شناسی مشاوره و تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران. (Kareshki@um.ac.ir)؛ ملیکا منوچهری، کارشناس روان‌شناسی،

گروه روان‌شناسی، مؤسسه آموزش عالی بهار مشهد، مشهد، ایران. melika.manouchehri97@gmail.com؛ مینا علیزاده، کارشناس روان‌شناسی،

گروه روان‌شناسی، مؤسسه آموزش عالی بهار مشهد، مشهد، ایران. edu.psy.re@gmail.com

تاریخ دریافت مقاله: ۹۷/۱۲/۲۰، تاریخ اصلاحیه: ۹۸/۹/۲، تاریخ پذیرش: ۹۸/۱۰/۲۹

در ارتباط است. والدین به عنوان اولین عامل اجتماعی کردن فرزندان، می‌توانند بر ارضای نیازهای روان‌شناختی تأثیر داشته باشند (۱۷ و ۱۸). تأثیرگذاری والدین، در قالب سبک‌های فرزندپروری درگیری (Involvement)، یا میزانی از توجه مثبت و فرصت‌هایی که والدین به فرزندان خود اختصاص می‌دهند؛ حمایت از خودمختاری یا درجه‌ای که والدین برای فعالیت‌های فرزندان خود ارزش قائل شده و به آنان حق انتخاب و شرکت در تصمیم‌گیری می‌دهند و در نهایت گرمی (Warmth) میزانی از پاسخ‌گو بودن، حساسیت و صمیمی بودن والدین، مطرح شده است (۱۸). سبک‌های فرزندپروری با بهزیستی و سرزندگی (۱۹ و ۲۰)، عملکرد تحصیلی مثبت (۱۶ و ۲۱)، سرمایه روانشناختی و خودکنترلی (۱۱)، انگیزش خودمختار تحصیلی (۲۱) و عزت نفس (۲۲ و ۲۳) در ارتباط هستند. در مقابل انتظارات بیش از حد والدین، ارزیابی‌های مکرر و مقایسه فرزندان خود با دیگران می‌تواند زمینه‌ساز احساس بی‌کفایتی، خستگی و بی‌حوصلگی تحصیلی و در نهایت فرسودگی تحصیلی شود (۱۱ و ۱۲ و ۲۴).

به نظر می‌رسد بین سبک‌های فرزندپروری والدین و فرسودگی تحصیلی فرزندان رابطه وجود داشته باشد. اما این که این رابطه، خطی و ساده است و یا این احتمال که متغیرهای دیگری بتوانند در این رابطه نقش میانجی را داشته باشند، نیازمند بررسی بیشتر است. پژوهش‌های انجام شده در چارچوب نظریه خودتعیین‌گری، نشان داده است که حمایت والدین بر کفایت اجتماعی و تحصیلی اثر مثبت مستقیم و غیرمستقیم دارد (۲۵). سایر پژوهش‌ها نشان دهنده آن است که ارتباط سبک‌های والدینی با فرسودگی تحصیلی به واسطه سرمایه روانشناختی و خودکنترلی صورت می‌گیرد (۱۱) و نیازهای بنیادین روانی در ارتباط سبک‌های فرزندپروری با سلامت روان (۱۷) و سازگاری تحصیلی (۱۵) و مفهوم خود تحصیلی (۱۶) نقش میانجی دارند.

منابع لازم برای انجام دادن وظایف و تکالیف محوله (۱) بروز یافته و با خستگی هیجانی، شخصیت زدایی و نقصان تحقق شخصی مشخص می‌شود (۲). فشارهای تحصیلی از مسائل شایع در میان دانش‌آموزان و دانشجویان بوده و می‌تواند به فرسودگی آنان منتهی شود. بر این اساس فرسودگی تحصیلی یکی از سازه‌های تأثیرگذار بر آموزش است (۳). این سازه، خستگی ناشی از الزامات مربوط به مطالعه، حس و نگرش بدبینانه نسبت به مطالب درسی، احساس پیشرفت ضعیف در مسائل تحصیلی، کاهش احساس شایستگی (۴) و برخی از نشانگان افسردگی (۵) را در بر می‌گیرد. بی‌اشتیاقی، عدم حضور مستمر در کلاس‌های درس، مشارکت نکردن در فعالیت‌های کلاسی، احساس ناتوانی در فراگیری مطالب درسی و افت تحصیلی نشان از فرسودگی تحصیلی دارند (۶). در مطالعات مربوط به فرسودگی تحصیلی، نشانگان فوق را در سه بعد خستگی، بدبینی و کارایی حرفه‌ای دسته‌بندی کرده‌اند (۷). فرسودگی تحصیلی از عوامل فردی همانند ناسازگاری‌های روان‌شناختی (۸)، خودکارآمدی (۹) و رضایت از زندگی (۱۰) و عوامل بافتی همچون حمایت اجتماعی (۳)، روابط بین فردی (۱۰) و الگوهای مراقبتی و شیوه‌های فرزندپروری (۱۱ و ۱۲) تأثیر می‌پذیرد.

خودتعیین‌گری (Self-determination theory-SDT) یکی از نظریه‌هایی است که عوامل فردی و بافتی را در ارتباط با تبعات مختلف تحصیلی، انگیزشی و سلامت مورد بررسی قرار داده است (۱۳). در نظریه خودتعیین‌گری، انسان موجودی خودانگیخته دانسته شده که بهزیستی و سلامت او در گرو ارضای سه نیاز ذاتی و جهان‌شمول خودمختاری یا انتخاب آزادانه اعمال و خواسته‌ها، شایستگی یا احساس تسلط بر اعمال و رویدادها و احساس تعلق یا برقراری رابطه با افراد مهم زندگی و برخورداری از حمایت آنان قرار دارد (۱۴). ارضای نیازهای بنیادین روانی با انگیزش (۱۳) و بهزیستی روانی (۱۵)، عملکرد و فرسودگی تحصیلی (۱۶)

احتمال ریزش نفرات، به ۴۰۰ نفر افزایش یافت. انتخاب نمونه با روش نمونه‌گیری تصادفی چندمرحله‌ای انجام شد. بدین ترتیب که ابتدا بر اساس ساختار گروه‌های آموزشی در سطح دانشگاه، هشت گروه درسی به صورت تصادفی ساده انتخاب و سپس در هر گروه متناسب با سال ورود به دانشگاه، دو کلاس به صورت تصادفی ساده انتخاب شدند و در نهایت پرسشنامه‌ها در میان ۲۵ نفر از دانشجویان حاضر در کلاس‌های درس در زمان مراجعه، توزیع گردید. از آنجا که ادراکات والدینی متأثر از سن افراد است و در سنین پایین تر به واسطه تعامل بیشتر با والدین، افراد ادراکات دقیق تری دارند معیارهای ورود به پژوهش، قرار داشتن در بازه سنی ۱۸ تا ۳۰ سال و برخوردار بودن از نعمت پدر و مادر بود. بر این اساس دانشجویانی که در سنین بالاتر از ۳۰ سال قرار داشته و یک یا هر دو والد خود را از دست داده و با افراد دیگری زندگی می‌کردند، وارد پژوهش حاضر نشدند.

از مقیاس ادراکات والدینی Perceptions of Parents Scale-POPS جهت سنجش سبک‌های فرزندپروری پدر و مادر استفاده شد. این مقیاس ابعاد درگیری، حمایت از خودمختاری و گرمی را با ۴۲ عبارت می‌سنجد. عبارت‌ها در دو نیمه برای مادر و پدر تکرار شده و نمره‌گذاری در طیف ۷ درجه‌ای لیکرت (اصلاً درست نیست=۱ تا کاملاً درست است=۷) صورت می‌گیرد. اعتبار خرده مقیاس‌های حمایت از خودمختاری مادر - پدر به ترتیب در مطالعه اصلی ۰/۸۰ و ۰/۸۳ به دست آمده است (۲۷). روایی سازه این مقیاس در نمونه‌ای از دانش‌آموزان دبیرستانی با تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی بررسی شده و ساختاری ۴۰ عبارتی را با شش خرده مقیاس و ضرایب آلفای کرونباخ ۰/۸۲ تا ۰/۹۳ برای خرده مقیاس‌ها و ۰/۸۳ برای کل مقیاس را به دست داده است (۲۳ تا ۲۱). اعتبار و روایی این ابزار در مطالعات داخلی و خارجی به تأیید رسیده بود. در پژوهش حاضر نیز ضرایب ۰/۶۴ برای درگیری مادر، ۰/۶۸ برای درگیری پدر، ۰/۷۳ برای حمایت مادر از

اهمیت فرسودگی تحصیلی در دانشجویان، به عنوان قشری پویا و مولد که سرمایه‌های مالی و اجتماعی زیادی صرف آنها می‌شود، از یک سو و تأثیرپذیری عملکرد تحصیلی آنان از کیفیت روابط و ادراکات آنان از فرزندپروری والدین و نیز عدم مطالعه روابط میان سبک‌های فرزندپروری و فرسودگی تحصیلی و به‌ویژه نقش میانجی نیازهای بنیادین روانی در این زمینه از سوی دیگر، اجرای چنین مطالعه‌ای را ضروری می‌سازد. به نظر می‌رسد پژوهش در این زمینه برای روشن شدن مکانیسم این ارتباط و تقویت بدنه پژوهشی مربوط، به ویژه در گروه دانشجویان که در یک دوره گذار رشدی و حساس به سر می‌برند و ارضای نیازهای بنیادین روان شناختی آنها یکی از الزامات اساسی ایمن بودن از آسیب‌های تحصیلی و اجتماعی است، ضروری به نظر می‌رسد. یافته‌های چنین پژوهشی می‌تواند به برنامه‌ریزان آموزشی دانشگاه‌ها در فهم عوامل مؤثر در پیشرفت تحصیلی دانشجویان یاری رساند. علاوه بر آن به مشاوران مراکز مشاوره دانشجویی که با مسائل مختلف تحصیلی و روانشناختی دانشجویان درگیر هستند کمک می‌کند تا بتوانند مداخلاتی را طراحی و اجرا کنند که زمینه فردی و خانوادگی دانشجویان را توأمان در نظر داشته باشد. بر این اساس هدف از پژوهش حاضر بررسی رابطه ادراکات والدینی با فرسودگی تحصیلی دانشجویان و نقش واسطه‌ای نیازهای بنیادین روانی در قالب مدل معادلات ساختاری بود.

روش‌ها

طرح پژوهش حاضر در زمره پژوهش‌های توصیفی-همبستگی قرار داشت. جامعه آماری پژوهش را دانشجویان دوره‌های کارشناسی دانشگاه علوم پزشکی مشهد در سال تحصیلی ۹۷-۱۳۹۶ تشکیل می‌دادند. حجم نمونه با در نظر گرفتن ۵ نفر به ازای هر پارامتر مدل (۲۶)، برابر با ۳۹۰ نفر تعیین و با در نظر گرفتن

مجوزهای لازم انجام شد. پیش از توزیع پرسشنامه‌ها، اهداف پژوهش توضیح داده شد و رضایت شرکت‌کنندگان به صورت شفاهی اخذ گردید. بر این اساس شرکت در این پژوهش کاملاً داوطلبانه بود. گردآوری داده‌ها در کلاس درس انجام شد. اجرای پرسشنامه توسط پژوهشگران صورت گرفت. در خلال اجرای پژوهش به شرکت‌کنندگان در خصوص محرمانه بودن نتایج، اطمینان کامل داده شد و شرکت آنان در پژوهش کاملاً داوطلبانه بود.

از آنجا که ماتریس همبستگی میان متغیرها به همراه شاخص‌های توصیفی در آزمون مدل‌ها ضروری است در ابتدا با همبستگی پیرسون روابط میان متغیرها مورد بررسی قرار گرفت. این تحلیل‌ها با نرم‌افزار (IBM SPSS-25 Armonk, NY, USA) انجام شد. در ادامه جهت بررسی هدف پژوهش از مدل سازی معادلات ساختاری استفاده شد. جهت برآورد ضرایب از روش بیشینه درست‌نمایی (Maximum Likelihood) استفاده شد و ضرایب استاندارد نشده و استاندارد شده در مدل‌های اندازه‌گیری و ساختار برآورد شد. در ادامه شاخص‌های نیکویی برازش (Fitness Indexes) جهت ارزیابی مدل مورد استفاده قرار گرفت. جهت بررسی برازش مدل شاخص‌های متعددی وجود دارد. غیرمعمول بودن آماره خی دو یکی شاخص‌های برازش مدل است. اما این شاخص از حجم نمونه تأثیر می‌پذیرد. بر این اساس باید از سایر شاخص‌های برازش نیز استفاده شود. مقادیر بین ۱ تا ۳ برای نسبت خی دو به درجات آزادی (χ^2/df)، مقادیر ۰/۰۵ و کمتر ریشه میانگین خطای مجزورات تقریب (Root Mean Square Error of Approximation-RMSEA) و مقادیر ۰/۹۵ و بیشتر برای شاخص نیکویی برازش (GFI Goodness of Fit Index-AGFI)، شاخص تعدیل شده نیکویی برازش (Adjusted Goodness of Fit Index-AGFI)، شاخص برازندگی تطبیقی (Comparative Fit Index-

خودمختاری، ۰/۷۱ برای حمایت پدر از خودمختاری، ۰/۶۹ برای گرمی مادر و ۰/۶۷ برای گرمی پدر به دست آمد.

سنجش نیازهای روانی (خودمختاری، شایستگی و احساس تعلق) با مقیاس ارضای نیازهای بنیادین عمومی (Basic Needs satisfaction General Scale-BNSGS) صورت گرفت. این مقیاس با ۲۱ عبارت در ۷ درجه‌ای لیکرت (اصلاً درست نیست=۱ تا کاملاً درست است=۷) نمره گذاری می‌شود. نمرات بالاتر نشان از تحقق بیشتر هر نیاز دارد. اعتبار و روایی این مقیاس در مطالعه اصلی (۲۰) و مطالعه‌ای بر روی دانشجویان بررسی شده است و ضرایب بازآزمایی ۰/۶۷ تا ۰/۷۷ برای آن گزارش شده است (۲۸). از آنجا که اعتبار و روایی این ابزار در مطالعات داخلی و خارجی به تأیید رسیده بود در پژوهش حاضر ضرایب آلفای کرونباخ محاسبه شده و آلفای ۰/۸۱ برای خودمختاری، ۰/۸۶ برای شایستگی و ۰/۸۴ برای احساس تعلق به دست آمد. پرسشنامه فرسودگی تحصیلی مسلش-زمینه یابی دانشجویان (Maslach Burnout Inventory-Student Survey-MBI-SS) بر اساس مقیاس فرسودگی عمومی تدوین شده و با ۱۵ سؤال، خستگی، بدبینی و ناکارآمدی را در طیف ۷ درجه‌ای از هرگز (صفر) تا همیشه (۶) می‌سنجد. نمرات بالاتر نشان دهنده فرسودگی بیشتر است (۲۹). اعتبار و روایی پرسشنامه با بررسی روایی عاملی اکتشافی و تأییدی و همسانی درونی به تأیید رسیده است (۲۹ و ۷). رستمی و همکاران روایی عاملی، همگرا و واگرایی پرسشنامه را تأیید و آلفای کرونباخ ۰/۸۴ تا ۰/۹۰ را گزارش کردند (۳۰). از آنجا که اعتبار و روایی این ابزار در مطالعات داخلی و خارجی به تأیید رسیده بود. در پژوهش حاضر نیز ضرایب آلفا برای خستگی برابر با ۰/۷۴، بدبینی برابر با ۰/۷۸ و ناکارآمدی برابر با ۰/۸۲ و اعتبار کل برابر با ۰/۷۹ به دست آمد. اجرای پرسشنامه‌ها به صورت گروهی و پس از اخذ

دوم، ۸۶ نفر (۲۲/۱۱٪) دانشجوی سال سوم و ۸۵ نفر (۲۱/۸۵٪) دانشجوی سال آخر بودند. همچنین ۱۴۹ نفر (۳۸/۳۰٪) غیرخوابگاهی و ۲۴۰ نفر (۶۱/۷۰٪) ساکن خوابگاه بودند.

پس از غربالگری داده‌ها، پرت‌های تک متغیره با نمودار باکس (Box Plot) بررسی شد؛ پرت تک متغیره‌ای وجود نداشت. پرت‌های چندمتغیره نیز با آماره ماهالانوبیس (Mahalanobis) بررسی و فواصل مورد نظر بر اساس درجات آزادی (تعداد متغیر پیش بین=۹) در آماره خی دو اصلاح و در سطح $\alpha=0/001$ آزمون شد (۳۱). نتایج حاکی از عدم وجود پرت چندمتغیره بود ($P \geq 0/002$). شاخص‌های توصیفی و ضرایب همبستگی در جدول ۱ آورده شده است.

(CFI)، شاخص نرم شده برازندگی (Normed Fit Index-NFI) و شاخص تاکر-لوئیس (Tucker-Lewis index-TLI) نشان از برازش مطلوب مدل دارد. این تحلیل‌ها در نرم‌افزار AMOS.24 صورت گرفت.

نتایج

پس از حذف پرسشنامه‌های ناقص، داده‌های مربوط به ۳۸۹ نفر مورد تحلیل قرار گرفت. نرخ تکمیل پرسشنامه‌ها ۹۷/۲۵٪ درصد بود. در کل نمونه ۱۸۵ نفر (۵۰/۱٪) زن و ۱۸۴ نفر (۴۹/۹٪) مرد بودند. ۳۲۱ نفر (۸۷٪) دانشجویان مجرد و ۴۸ نفر (۱۳٪) متأهل بودند. میانگین سنی شرکت‌کنندگان $20/85 \pm 1/42$ و کمینه و بیشینه ۱۹ و ۲۶ سال بود. در کل نمونه به ترتیب ۸۹ نفر (۲۲/۸۸٪) دانشجوی سال اول، ۱۲۹ نفر (۳۳/۱۶٪) دانشجوی سال

جدول ۱: شاخص‌های توصیفی و ضرایب همبستگی متغیرهای پژوهشی

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	میانگین و انحراف‌معیار
درگیری مادر	-												۱۰/۸۵±۲/۸۶
حمایت‌مادر از خودمختاری	۰/۴۱**	-											۱۴/۸۵±۱/۷۴
گرمی مادر	۰/۴۸**	۰/۳۳**	-										۲۵/۸۱±۳/۵۲
درگیری پدر	۰/۲۳**	۰/۰۹	۰/۲۴**	-									۱۷/۰۱±۲/۹۶
حمایت‌پدر از خودمختاری	۰/۲۶**	۰/۲۰**	۰/۲۲**	۰/۲۲**	-								۲۰/۴۲±۴/۳۶
گرمی پدر	۰/۲۴**	۰/۲۱**	۰/۳۸**	۰/۳۹**	۰/۳۲**	-							۳۶/۶۸±۷/۷۹
خودمختاری	۰/۳۸**	۰/۴۰**	۰/۳۹**	۰/۴۲**	۰/۳۱**	۰/۴۸**	-						۳۶/۶۸±۷/۷۹
شایستگی	۰/۴۱**	۰/۳۷**	۰/۴۲**	۰/۳۳**	۰/۲۷**	۰/۵۴**	۰/۶۵**	-					۲۶/۴۶±۵/۷۶
احساس تعلق	۰/۵۰**	۰/۴۲**	۰/۳۹**	۰/۳۳**	۰/۲۳**	۰/۴۸**	۰/۶۳**	۰/۶۱**	-				۳۶/۹۹±۷/۰۶
خستگی	۰/۲۸**	۰/۳۱**	۰/۳۲**	۰/۲۸**	۰/۳۱**	۰/۳۲**	۰/۳۹**	۰/۴۴**	۰/۳۳**	-			۱۷/۰۶±۴/۹۴
بدبینی	۰/۴۶**	۰/۳۸**	۰/۴۶**	۰/۲۷**	۰/۲۹**	۰/۳۰**	۰/۴۳**	۰/۴۲**	۰/۶۳**	۰/۴۴**	-		۱۳/۹۹±۴/۳۱
ناکارآمدی	۰/۳۸**	۰/۳۹**	۰/۳۶**	۰/۲۵**	۰/۳۰**	۰/۳۶**	۰/۵۱**	۰/۴۸**	۰/۴۷**	۰/۶۹**	۰/۷۰**	-	۲۰/۴۱±۶/۳۷
کجی	۰/۰۱	۰/۳۵	۰/۱۰	۰/۰۷	۰/۱۵	۰/۱۳	۰/۳۵	۰/۴۶	۰/۴۱	۰/۲۳	۰/۱۶	۰/۰۹	
کشیدگی	۰/۰۷	۰/۳۰	۰/۸۹	۰/۱۸	۰/۹۸	۰/۳۱	۰/۳۰	۰/۲۲	۰/۵۴	۰/۸۸	۰/۵۸	۰/۸۰	

** تمامی ضرایب در سطح $P < 0/01$ معنادارند

در بررسی مفروضات مدل سازی معادلات ساختاری، نرمال بودن توزیع متغیرها، با در نظر گرفتن کجی $2 \pm (32)$ و کشیدگی $7 \pm (33)$ بررسی و به تأیید رسید (جدول ۱). در بررسی نرمال بودن چند متغیره، مقادیر باقیمانده‌های

نتایج جدول ۱ نشان می‌دهد که رابطه ادراکات والدینی با نیازهای بنیادین روان‌شناختی مثبت و با فرسودگی تحصیلی منفی است ($P \leq 0/01$). نیازهای بنیادین روانی با فرسودگی تحصیلی رابطه منفی دارند ($P \leq 0/01$).

درجات آزادی (χ^2/df)، CFI، AGFI، GFI، RMSEA، NFI و TLI مورد بررسی قرار گرفت. جدول ۲ نشان می‌دهد که مدل اولیه از برازش نسبتاً مطلوبی برخوردار است. بررسی بارهای عاملی استاندارد شده نیز نشان داد که درگیری مادر دارای بیشترین بار عاملی بر روی ادراکات مادر ($\lambda_x=0/69$)؛ گرمی پدر دارای بیشترین بار عاملی بر روی ادراکات پدر ($\lambda_x=0/73$)؛ خودمختاری دارای بیشترین بار عاملی بر روی نیازهای بنیادین روان‌شناختی ($\lambda_y=0/80$) و ناکارآمدی دارای بیشترین بار عاملی بر روی فرسودگی تحصیلی ($\lambda_y=0/87$) است. اما ضریب ساختاری ادراکات پدر بر فرسودگی تحصیلی معنادار نبود ($P>0/05$)، $\gamma=-0/21$). بر این اساس با حذف این مسیر به اصلاح مدل پرداخته شد. نتایج جدول ۲ گویای آن است که مدل اصلاح شده از برازش مطلوبی برخوردار است. تمامی ضرایب مسیر معنادار بودند ($P=0/01$).

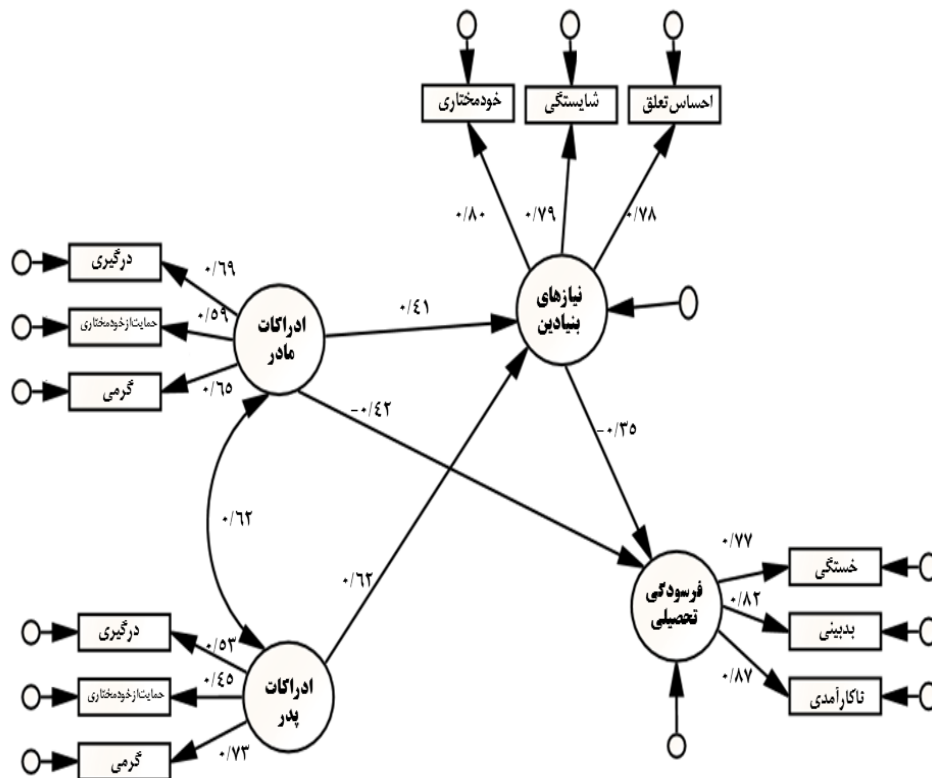
استاندارد شده محاسبه و با آماره کولموگروف-اسمیرنوف آزمون و به تأیید رسید ($Z=0/05, P>0/05$). شاخص نسبت کشیدگی چندمتغیره ($3/24$) به مقدار بحرانی ($1/70$) نیز برابر با $1/91$ بود. نسبت کمتر از ۲ برای این شاخص نشان از نرمال بودن چندمتغیره است (32). در بررسی عدم همخطی متغیرهای پیش بین، اگر شاخص تحمل (Tolerance) کوچکتر از ۱ و بزرگتر از $0/40$ و شاخص تورم واریانس (VIF) کوچکتر از ۱۰ باشد مفروضه عدم همخطی چندگانه محقق شده است. نتایج نشان داد که ضرایب تحمل از $0/45$ تا $0/84$ و تورم واریانس از $1/19$ تا $2/22$ در تغییر بودند. بر این اساس می‌توان رأی به تحقق مفروضه داد. ضریب آماره دوربین واتسون (Durbin-Watson) برابر با $1/94$ بود. ضرایب نزدیک به ۲ برای این آماره نشان از استقلال خطاها دارد (34). پس از تحقق مفروضات، برآورد مدل با روش بیشینه درست‌نمایی انجام شد. در بررسی برازش مدل، شاخص نسبت خی دو به

جدول ۲: شاخص‌های برازش مدل ساختاری

مدل	χ^2	df	P	χ^2/df	GFI	AGFI	CFI	NFI	TLI	RMSEA	AIC
اولیه	۱۲۶/۷۱	۴۸	۰/۰۰۱	۲/۶۴	۰/۹۴	۰/۹۱	۰/۹۶	۰/۹۳	۰/۹۴	۰/۰۷	۱۸۶/۷۱
اصلاح	۱۲۷/۸۷	۴۹	۰/۰۰۱	۲/۶۱	۰/۹۵	۰/۹۱	۰/۹۶	۰/۹۳	۰/۹۴	۰/۰۶	۱۸۵/۸۷

مدل‌های اولیه و اصلاح شده با محاسبه خی دو مقایسه شدند. نتایج نشان داد که تفاضل ضرایب خی دو مدل‌های مورد بررسی در سطح کوچکتر از $0/05$ غیرمعنادار است ($\Delta\chi^2=1/16, df=1, P>0/05$). مقایسه معیار اطلاعات آکائیک (AIC) نیز نشان داد که مدل اصلاح شده از مقدار مطلوب تری برخوردار است. این معیار تعادلی میان دقت مدل و پیچیدگی آن برقرار می‌کند. چند مدل رقیب ممکن است با توجه به معیار اطلاعات آکائیک رتبه‌بندی شوند و مدل دارای کمترین ضریب بهترین است (34). نمودار مسیر در مدل اصلاح شده در شکل ۱ آمده است.

مدل‌های اولیه و اصلاح شده با محاسبه خی دو مقایسه شدند. نتایج نشان داد که تفاضل ضرایب خی دو مدل‌های مورد بررسی در سطح کوچکتر از $0/05$ غیرمعنادار است ($\Delta\chi^2=1/16, df=1, P>0/05$). مقایسه معیار اطلاعات آکائیک (AIC) نیز نشان داد که مدل اصلاح شده از مقدار

شکل ۱: نمودار مسیر و ضرایب استاندارد شده مدل اصلاح شده پیش بینی فرسودگی تحصیلی

برآورد اثرات غیرمستقیم با روش بوت استرپ (Bootstrap) و با در نظر گرفتن حجم نمونه ۱۰۰۰ نفر صورت گرفت (جدول ۳). این روش به نمونه‌گیری مجدد با در نظر گرفتن حجم نمونه بالاتر می‌پردازد. در نظر گرفتن ۵۰۰ تا ۱۰۰۰ نمونه جهت استفاده از این روش پیشنهاد شده است (۳۵).

جدول ۳: برآورد ضرایب اثرات مستقیم، غیرمستقیم و کل مدل اصلاح شده پیش بینی فرسودگی تحصیلی

مسیرها	اثرات مستقیم	اثرات غیرمستقیم	اثرات کل
از ادراکات مادر ← نیازهای بنیادین روان‌شناختی	۰/۴۱ **	-	۰/۴۱ **
از ادراکات مادر ← فرسودگی تحصیلی	-۰/۴۲ **	-۰/۱۵ **	-۰/۵۷ **
از ادراکات پدر ← نیازهای بنیادین روان‌شناختی	۰/۶۲ **	-	۰/۶۲ **
از ادراکات پدر ← فرسودگی تحصیلی	-	-۰/۲۲ **	-۰/۲۲ **
از نیازهای بنیادین روان‌شناختی ← فرسودگی تحصیلی	-۰/۳۵ **	-	-۰/۳۵ **

** $P \leq 0.01$ * $P \leq 0.05$

بنیادین روان‌شناختی منفی است ($P \leq 0.01$)؛ ادراکات پدر اثر غیرمستقیم بیش‌تری بر فرسودگی تحصیلی دارند (-0.22 در برابر -0.15). اما اثر کل ادراکات مادر بر فرسودگی تحصیلی بیشتر از ادراکات پدر است (-0.57 در برابر -0.22). سایر نتایج نشان داد که ۵۴٪ از تغییرات فرسودگی تحصیلی دانشجویان متأثر از ادراکات مادر و

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد که اثرات مستقیم معنادار هستند ($P \leq 0.05$). اثر مستقیم ادراکات مادر و پدر بر نیازهای بنیادین روان‌شناختی مثبت و بر فرسودگی تحصیلی منفی است. نیازهای بنیادین روان‌شناختی نیز اثر منفی بر فرسودگی تحصیلی دارند. اثر غیرمستقیم ادراکات مادر و پدر بر فرسودگی تحصیلی به واسطه نیازهای

زندگی خانوادگی پرشش‌های گوناگونی را در زمینه تأثیرات مثبت و مخرب پدران بر زندگی فرزندان برانگیخته است. شواهد از اهمیت ویژه تأثیر رفتارهای پدران بر بهبودی و رشد فرزندان و گذار آن‌ها به دوران بزرگسالی حمایت می‌کنند. حضور پدر و پاسخ‌گویی هیجانی وی نسبت به فرزندان، آنان را از وابستگی صرف به حالات هیجانی مادر رها ساخته و زمینه استقلال و خودمختاری را فراهم می‌آورد (۳۹). از سوی دیگر تفاوت در نظام ارزش‌ها، رفتارهای اجتماعی، ساختار خانوادگی و تعاملات خاص خانواده در کشور ما می‌تواند تبیین کننده نقش بیشتر پدر در ارضای نیازهای روان‌شناختی باشد؛ در فرهنگی که از برزخ بین پدربزرگ‌سالاری و فرزندسالاری رنج می‌برد، جوانان در گذار از وابستگی به استقلال با مشکلاتی مواجه می‌شوند. در چنین شرایطی و با توجه به این که تعارضات پدر-فرزندی، به ویژه در دوران نوجوانی و پس از آن خیلی بیشتر از تعارضات مادر-فرزندی است، گرمی، حمایت از خودمختاری و درگیری پدر می‌تواند به رشد هر چه بیشتر نیازهای بنیادین روان‌شناختی منتهی گردد (۴۰).

سایر یافته‌های پژوهش نشان داد که اثر غیرمستقیم ادراکات والدینی بر فرسودگی تحصیلی معنادار است. این یافته همسو با نتایج پژوهشی (۲۱ و ۲۲) و در هماهنگی با نظریه خودتعیین‌گری (۱۳) بیان می‌کند که گرمی، حمایت از خودمختاری و درگیری والدین بر ابعاد انگیزشی، شناختی و رفتاری اثر می‌گذارند. والدینی که کنترل بالاتری دارند، در مورد این که چه چیزی باید انجام شود، اطلاعات کافی و مناسبی در اختیار فرزندان‌شان قرار می‌دهند. به همین دلیل فرزندان‌شان تکالیف و وظایف خود را می‌دانند، منطقی و انعطاف پذیر هستند. حمایت والدینی منبع اصلی حمایت اجتماعی برای افرادی است که در معرض شکست تحصیلی قرار دارند. این ادراکات با افزایش احساس شایستگی و خودمختاری، زمینه مشارکت بیشتر در فعالیت‌های تحصیلی را فراهم می‌کند. والدین توانمندتر که

پدر و نیازهای بنیادین روان‌شناختی آنان است. بنا به پیشنهاد کوهن (Cohen) می‌توان ضرایب ۰/۵۰ و بزرگ‌تر را به عنوان اندازه اثرهای بزرگ به شمار آورد (۳۴).

بحث

مطالعه حاضر با هدف بررسی رابطه ساختاری ادراکات والدینی، نیازهای بنیادین روان‌شناختی با فرسودگی تحصیلی انجام شد. نتایج نشان داد که مدل پیشنهادی با داده‌های این پژوهش برازش مناسبی دارد و می‌تواند ۵۴ درصد از واریانس فرسودگی تحصیلی دانشجویان را تبیین کند. یافته‌ها همسو با نظریه خودتعیین‌گری (۱۳) نشان داد که درگیری، حمایت از خودمختاری و گرمی پدر و مادر تأثیر مثبتی بر ارضای نیاز به خودمختاری، شایستگی و احساس تعلق دارد. به عبارت دیگر ابراز عشق، قدردانی، توجه، حمایت و دسترسی پذیری هیجانی در خانواده منجر به احساس شایستگی و تعلق بیشتری در اعضای آن می‌شود.

ادراکات پدر در مقایسه با ادراکات مادر اثر مستقیم بیشتری بر نیازهای بنیادین روان‌شناختی داشت. چنین تفاوتی در ادراکات از فرزندپروری پدر و مادر با پژوهش‌های پیشین (۲۱ و ۲۲ و ۳۶ تا ۳۸) همسویی دارد. بشارت و همکاران (۳۶) در پژوهشی نشان دادند که سبک فرزندپروری آمرانه مادر رابطه منفی با نیازهای بنیادین روانی فرزندان دارد. بدین معنی که اگر مادران در تعامل با فرزندان خود، کنترل بالا توأم با پذیرش و صمیمیت کمتری را اعمال نمایند، نیاز فرزندان به خودمختاری و ادراک آنان از شایستگی و احساس تعلق کمتر خواهد بود. پلاننتین (Plantin) و همکاران نیز بر این باورند که هر چند به طور سنتی، مادران دارای نقش بیشتری در فرزندپروری هستند، اما نقش پدران در فرزندپروری و مسائل روان‌شناختی فرزندان، چهره‌ی دیگری پیدا کرده است. تغییرات اجتماعی همانند ورود زنان و مادران به عرصه‌های شغلی و اجتماعی و افزایش حضور مردان در

آن و با توجه به این که جنسیت و چگونگی احساس تعلق به دانشگاه از عوامل مؤثر در درگیری یا فرسودگی تحصیلی دانشجویان است، پیشنهاد می‌شود که نقش این متغیرها در پژوهش‌های آتی مورد بررسی قرار گیرد.

نتیجه‌گیری

یافته‌ها نشان داد که نیازهای بنیادین روان‌شناختی در رابطه ادراکات والدینی و فرسودگی تحصیلی دانشجویان نقش واسطه‌ای دارد. بر این اساس به نظر می‌رسد فراهم کردن محیط خانوادگی توأم با حمایت والدین، برقراری روابط گرم و صمیمی و داشتن انتظارات متناسب با توانمندی‌های فرزندان، به ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی و در نهایت ارتقای سازگاری‌های تحصیلی آنان کمک می‌کند. بر این اساس برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای دانشجویان با هدف بهبود کیفیت روابط با والدین، تدارک محتوای آموزشی مبتنی بر الگوهای ارتباطی جهت والدین آنان و نیز در نظر داشتن زمینه خانوادگی در مداخلاتی که با هدف کاستن از فرسودگی تحصیلی دانشجویان و تبعات آن توسط مشاوران مراکز مشاوره دانشجویی دانشگاه‌ها طرح ریزی و اجرا می‌گردد، توصیه می‌شود.

قدردانی

بدین وسیله از مسؤولان دانشگاه علوم پزشکی مشهد به پاس همراهی در صدور مجوزهای لازم و از دانشجویان دوره‌های کارشناسی این دانشگاه به واسطه همکاری در گردآوری داده‌ها تقدیر و تشکر می‌شود. این مقاله حاصل مطالعه شخصی بود و در جمع‌آوری داده‌ها و انتشار آن اصول اخلاقی رعایت شده است. برای نویسندگان این مقاله تضاد منافع وجود نداشت.

سطوح بالایی از مراقبت و سطوح پایینی از حمایت‌گری دارند، می‌توانند از سلامت روانی و سازگاری تحصیلی فرزندان خود محافظت کنند (۱۲).

از منظر خودتعیین‌گری، عملکرد بهینه بخشی اساسی از ارگانیکس انسانی است. اما خودانگیخته اتفاق نمی‌افتد و نیازمند حمایت اجتماعی و یک محیط ساختاریافته برای شکوفا شدن است. هنگامی که دانشجویان والدین خود را پذیرا و حمایت‌کننده ادراک کنند، سطوح بالاتری از احساس شایستگی و خودمختاری را نشان می‌دهند و این نیازهای بنیادین روانی به نوبه خود درگیری تحصیلی بیشتر و فرسودگی کمتری را به همراه دارد (۱۳). یافته‌های پژوهش حاضر همچنین در راستای پژوهش ملتفت و همکاران (۴۱) نشان داد که ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی، به ویژه نیاز به خودمختاری، با درگیر کردن افراد در فعالیت‌های معنادار، موجب ایجاد هیجان مثبت نسبت به فعالیت و در نتیجه کاهش فرسودگی تحصیلی می‌شود. از طرفی، نیاز به شایستگی با احساس خودکارآمدی و تسلط بر چالش‌های پیش رو همراه است و ارضای این نیاز می‌تواند موجب برانگیخته شدن علاقه دانشجویان نسبت به یادگیری شود. نیاز به تعلق هم بیش‌ترین رابطه را با اهداف تبحری دارد و بنابراین به هر میزانی که دانشجویان احساس تعلق بیش‌تری در روابط بین‌فردی داشته باشند احتمال این که کم‌تر دچار خستگی هیجانی و دل‌زدگی از کلاس درس شوند، بیش‌تر می‌شود. به نظر می‌رسد انرژی حاصل از ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی، خود (Self) را توانمند می‌سازد و فرد به طور خودانگیخته در فعالیت‌های مهم استمرار و پشتکار خواهد داشت (۱۳). بنابراین می‌توان گفت که انگیزش درونی و کاهش فرسودگی تحصیلی بازتابی از ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی هستند.

پژوهش حاضر به واسطه استفاده از ابزار خودگزارشی و نیز اجرا در یک بافت دانشگاهی محدود، با محدودیت‌هایی برای تعمیم یافته‌ها روبرو است. علاوه بر

منابع

1. Toppinen-Tanner S, Ojajarvi A, Väänänen A, Kalimo R, Jäppinen P. Burnout as a predictor of

- medically certified sick-leave absences and their diagnosed causes. *Behav Med*. 2005; 31(1): 18-27.
2. Watts J, Robertson N. Burnout in university teaching staff: a systematic literature review. *Educational Research*. 2011; 53(1): 33-50.
  3. Kim B, Jee S, Lee J, An S, Lee SM. Relationships between social support and student burnout: A meta-analytic approach. *Stress Health*. 2018; 34(1): 127-134.
  4. Schaufeli WB, Buunk BP. Burnout: An overview of 25 years of research and theorizing. *The handbook of work and health psychology*. Hoboken, New Jersey: wiley; 2003.
  5. Ahola K, Hakonen J. Job strain, burnout, and depressive symptoms: A prospective study among dentists. *J Affect Disord*. 2007; 104(1-3): 103-10.
  6. Naami A. [Relationship between Quality of Learning Experiences and academic burnout in graduate students of Shahid Chamran University]. *Quarterly Journal of Psychological Studies*. 2010; 5(3): 117-134. [Persian]
  7. Schaufeli WB, Martinez IM, Pinto AM, Salanova M, Bakker AB. Burnout and engagement in university students: A cross-national study. *Journal of cross-cultural psychology*. 2002; 33(5): 464-481.
  8. Lee MY, Lee SM. The effects of psychological maladjustments on predicting developmental trajectories of academic burnout. *School Psychology International*. 2018; 39(3): 217-233.
  9. Ghiyasodin M, SaeidiPour P, Tanhaye Reshvanloo F. [Naghshe Abaade Khodkaramadi Dar Farsodegi Tahsili Daneshjooyan Dokhtare Daneshgahe Farhangiyen]. *Contemporary Psychology*. 2016; 10(Suppl): 1107-1109. [Persian].
  10. Karami M, Yari AM. [Survey of process of multiple effect of parenting style, interpersonal relationship and life satisfaction perceived of students in military university on them academic burnout]. *Journal of Military Psychology*. 2014; 5(18): 33-50. [Persian]
  11. He YM, Liu T, Chen YW. Influence of parental rearing patterns on academic burnout: The mediating role of psychological capital and self-control. In 2017 IEEE International Conference on Industrial Engineering and Engineering Management (IEEM); 2017 Dec 10. Singapore: IEEE. [cited 2020 Feb 2]. Available from: <https://ieeexplore.ieee.org/abstract/document/8290303/metrics#metrics>
  12. Shin H, Lee J, Kim B, Lee SM. Students' perceptions of parental bonding styles and their academic burnout. *Asia Pacific Education Review*. 2012; 13(3): 509-517.
  13. Ryan RM, Deci EL. Self-determination theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness. 1ST ed. New York City: The Guilford Press; 2017.
  14. Ryan RM, Huta V, Deci EL. Living well: A self-determination theory perspective on eudemonia. *Journal of happiness studies*. 2008; 9(1): 139-170.
  15. Cordeiro PM, Paixão MP, Lens W, Lacante M, Luyckx K. Parenting styles, identity development, and adjustment in career transitions: The mediating role of psychological needs. *Journal of Career Development*. 2018; 45(1): 83-97.
  16. Lu M, Walsh K, White S, Shield P. The associations between perceived maternal psychological control and academic performance and academic self-concept in Chinese adolescents: The mediating role of basic psychological needs. *Journal of Child and Family Studies*. 2017; 26(5): 1285-1297.
  17. Deci EL, Ryan RM, Gagné M, Leone DR, Usunov J, Kornazheva BP. Need satisfaction, motivation, and well-being in the work organizations of a former eastern bloc country: A cross-cultural study of self-determination. *Personality and social psychology bulletin*. 2001; 27(8): 930-942.
  18. Grolnick WS. The role of parents in facilitating autonomous self-regulation for education. *Theory and Research in Education*. 2009; 7(2): 164-173.
  19. Chirkov VI, Ryan RM. Parent and teacher autonomy-support in Russian and US adolescents: Common effects on well-being and academic motivation. *Journal of cross-cultural psychology*. 2001; 32(5): 618-635.
  20. Gagné M. The role of autonomy support and autonomy orientation in prosocial behavior engagement. *Motivation and Emotion*. 2003; 27(3): 199-223.
  21. Tanhaye Reshvanloo F, Hejazi E. [The Role of Maternal and Paternal Involvement, Autonomy Support and Warmth on Adolescents Self-Determined Motivation and Academic Achievement]. *Journal of Family Research*. 2012; 8(1): 67-82. [Persian]
  22. Tanhaye Reshvanloo F, Hejazi E. [Dargiri, Hemayat Az Khodmokhtari Va Garmiye pedar Va Madar: Pishbini Konandehaye Ezat Nafs Nojavanan]. *Journal of Research in Behavioural Sciences*. 2012; 5(4): 343-350. [Persian].

23. Tanhaye Reshvanloo F, Talepasand S. [Factor Structure and Psychometric Properties of Perceptions of Parents Scale (POPS) in High school students]. *Journal of Rooyesh-e-Ravanshenasi*. 2018; 7(9): 265-290. [Persian]
24. Moneta GB. Need for achievement, burnout, and intention to leave: Testing an occupational model in educational settings. *Personality and Individual Differences*. 2011; 50(2): 274-278.
25. Soenens B, Vansteenkiste M. Antecedents and outcomes of self-determination in 3 life domains: The role of parents' and teachers' autonomy support. *Journal of Youth and Adolescence*. 2005; 34(6): 589-604.
26. Tanaka JS. How big is big enough: Sample size and goodness of fit in structural equation models with latent variables. *Child development*. 1987; 58(1): 134-146.
27. Robbins RJ. An assessment of perceptions of parental autonomy support and control: Child and parent correlates. [Dissertation]. New York: University of Rochester; 1994.
28. Besharat MA, Ranjbar Kelagari E. [The Basic Needs Satisfaction in General Scale: Reliability, validity, and factorial analysis]. *Educational Measurement*. 2013; 4(14): 147-168 [Persian].
29. Bresó E, Salanova M, Schaufeli WB. In search of the "third dimension" of burnout: Efficacy or inefficacy?. New Jersey: Blackwell Publishing Limited; 2007.
30. Rostami Z, Abedi MR, Schuffli VB. [Standardization of Maslach burnout inventory among female students at University of Isfahan]. *Journal of New Educational Approaches*. 2012; 6(1): 21-38. [Persian]
31. Meyers LS, Gamst G, Guarino AJ. *Applied multivariate research: Design and interpretation*. Thousand Oaks, California: Sage publications; 2016.
32. Schumacker RE, Lomax RG. *A beginner's guide to structural equation modeling*. Abingdon-on-Thames: Routledge; 2010.
33. West SG, Finch JF, Curran PJ. Structural equation models with non-normal variables: Problems and remedies. In: Hoyle RH, Editor. *Structural equation modeling: Concepts, issues, and applications*. Thousand Oaks: Sage; 1995: 56-75.
34. Tabachnick BG, Fidell LS. *Using multivariate statistics*. London: Pearson Education; 2007.
35. Cheung GW, Lau RS. Testing mediation and suppression effects of latent variables: Bootstrapping with structural equation models. *Organizational Research Methods*. 2008; 11(2): 296-325.
36. Besharat MA, Hooshmand SN, Rezazadeh SMR, Gholamali Lavasani M. [The moderating role of basic psychological needs satisfaction on the relationship between parenting styles and children's marital satisfaction]. *Journal of Family Psychology*. 2015; 2(1): 15-28. [Persian]
37. Roman NV, Davids EL, Moyo A, Schilder L, Lacante M, Lens W. Parenting styles and psychological needs influences on adolescent life goals and aspirations in a South African setting. *Journal of Psychology in Africa*. 2015; 25(4): 305-312.
38. Inguglia C, Liga F, Coco AL, Musso P, Inguglia S. Satisfaction and frustration of autonomy and relatedness needs: Associations with parenting dimensions and psychological functioning. *Motivation and Emotion*. 2018; 42(5): 691-705.
39. Plantin L, Olykoya A, Ny P. Positive health outcomes of fathers' involvement in pregnancy and childbirth paternal support: a scope study literature review. *Fathering a Journal of Theory Research and Practice about Men as Fathers*. 2011; 9(1): 87-102.
40. Melching JA. *Exploring Parent-Adolescent Conflict: An examination of correlates and longitudinal predictors in early adolescence*. [Dissertation]. New Orleans, Louisiana: University of New Orleans; 2006.
41. Moltafet G, Sadati Firoozabadi SS, Pour-Raisi A. Parenting Style, Basic Psychological Needs, and Emotional Creativity: A Path Analysis. *Creativity Research Journal*. 2018; 30(2): 187-194.

Structural Relationships between Perceptions of Parents, Basic Psychological Needs and Academic Burnout in Medical Students

Farhad Tanhaye Reshvanloo¹, Hadi Samadiye², Hossein Kareshki³, Melika Manouchehri⁴,
Mina Alizade⁵

Abstract

Introduction: Academic burnout characterized by fatigue due to study requirements, pessimistic feelings, and attitudes toward subjects, poor academic achievement, decreased competence, and some depressive symptoms and can be influenced by individual and contextual factors. The purpose of this study was to examine the structural relationships between perceptions of parents, basic psychological needs and academic burnout about students within the framework of self-determination theory.

Methods: In this descriptive-correlational study, the population consisted of undergraduate students of Mashhad University of Medical Sciences in the academic year 2017-2018. From this population, 400 individuals were selected by multistage random sampling. Data were collected through Robbins' perception of parents scale, Gagné's Basic Needs Satisfaction General Scale, and Maslach's Burnout Inventory-Student Survey. Descriptive indices and Structural Equation Modeling were used for data analysis. Descriptive indices and structural equation modeling were used for data analysis. Data were analyzed using SPSS.25 and AMOS.24.

Results: The results showed that perceptions of maternal and paternal parenting due to their basic psychological needs had an indirect and significant effect on students' academic burnout ($P \geq 0.01$). The structural model also had a good fit ($\chi^2/df=2.61$; AGFI=0.91; GFI=0.95; CFI=0.96; NFI=0.93; TLI=0.94; RMSEA=0.06) and it can explain 54% of students' academic burnout variance.

Conclusion: Based on the findings of this study, it seems that providing a family-friendly environment with parental support, establishing warm and intimate relationships and having expectations appropriate to the abilities of the children, will help to satisfy their basic psychological needs and ultimately promote their academic adjustments.

Keywords: Perceptions of Parents, Basic Psychological Needs, Academic burnout, self-determination, SEM

Addresses:

- ¹. (✉) PhD Student in Educational Psychology, Department of Counseling and Educational Psychology, Faculty of Educational sciences and Psychology, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran. Email: farhadtanhay@um.ac.ir
- ² PhD Student in Educational Psychology, Department of Counseling and Educational Psychology, Faculty of Educational sciences and Psychology, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran. Email: hadisamadih14@gmail.com
- ³ Associate Professor, Department of Counseling and Educational Psychology, Faculty of Educational sciences and Psychology, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran. Email: Kareshki@um.ac.ir
- ⁴ B.Sc. in Psychology, Bahar Institute of Higher Education, Mashhad, Iran. Email: melika.manouchehri97@gmail.com
- ⁵ B.Sc. in Psychology, Bahar Institute of Higher Education, Mashhad, Iran. Email: edu.psy.re@gmail.com